

דף יד.

עין משפט א.

חור"מ סימן שצו פעיף ח

ט. מסר את שורו לאחד מד' שומרים מסתמא קיבל עליו שלא יזיק ושללא יזק^ד והוא בשור סתם, אבל אם מכיר בו שהוא נגחן אינו מקבל עליו אלא שלא יזיק אבל לא שלא יזק^ה.

ואם השומרים לא שמרוהו כלל ויצא והזיק נכנסו תחת הבעלים וחייבים לשלם תם חצי נזק ומועד נזק שלם, והבעלים פטורים^ו.

י. אם אחר שהזיק שור התם ברשות השומר, אמר לבעלים הרי שלך לפניך לא אמר כלום^ז שהרי ב"ד לוקחים אותו להשתלם מגופו.

ואם שמרוהו כראוי שמירה מעולה השומרים פטורים^ח והבעלים חייבים^ט בנזק של קרן בלבד שהיא תמה, אבל בנזק שן ורגל גם הבעלים פטורים^י.

ואם שמרוהו שמירה פחותה אם השומר ש"ח הוא פטור^כ ואם ש"ש או שוכר או שואל חייבים.

ד. שם ברמב"ם הלכה י' דכך נראה מלשונו וכן דעת הרשב"א. ה"ה שם, ופירושו כיון שקיבלו לשומרו כל שמירה סתם היא שלא יזיק ולא יזק. סמ"ע ס"ק י"ד.

ה. מימרא דר"א וכדמפרש לה רבא בדף מ"ה ע"ב, דלמה שהוא מוחזק שמזיק קיבל עליו, דבסתמא לא קיבל עליו לשומרו שלא יזק, שהרי עד היום לא היה שור אחר מתייצב להזיקו. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ו. דמה היה להם לעשות הרי העמידו שומר במקום לשומרו בעצמם.

ז. ודוקא תם דאינו משתלם אלא מגופו הדין כן, משא"כ במועד אחר שהזיק יכול השומר לומר לבעלים הרי שלך לפניך ואני אסתדר עם הניזק. סמ"ע ס"ק י"ז.

ח. ר"ל אפי' השואל, ואע"ג דחייב באונסין, היינו דוקא אם הוזקה הבהמה שהוא שומר עליה ולא לענין אם יצאה והזיקה אחר ששמרה כראוי.

ט. לפי שהבעלים חייבים אף בשמירה כראוי, והיינו בשן ורגל שדי להם שמירה פחותה כמו שנתבאר בסעיף א' אם שמרו השומרים שמירה זו פטורים, אך בקרן דבעינן שמירה מעולה לא די במה ששמרו אותו השומרים שמירה ראויה לשן ורגל וע"כ הם פטורים אבל הבעלים חייבים.

י. שהרי מסרו לשומר ושמרו שמירה ראויה שדי לו בכך.

כ. והבעלים חייבים, ואם מסרו לשומר שכר או שואל שחייבים בשמירה מעולה הם חייבים והבעלים פטורים, ועיין בבאר הגולה אות י' שפי' ע"פ מה שהשיב הרמב"ם לחכמי לונל דט"ס ומהי הנוסחא האמיתית ע"ש.

חור"מ סימן שמוז סעיף א

עין לעיל דף יג: עין משפט כ.ל.מ.

חור"מ סימן שפט סעיף י

עין משפט ב.ג.

יא. כל החיובים הנ"ל נכנסה הבהמה לרשות הניזק^ל והזיקתו, אבל אם נכנס הניזק לרשות המזיק^מ והזיקתו בהמתו של בעל הבית הרי זה פטור על הכל^נ שהרי אומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך הנזק, וכך נאמר בתורה^ס "ושילח את בעירה ובער בשדה אחר".

הגה: צ"ע דמקרא זה בשן ורגל הוא דכתיב לפטרן ברשות שניהם^ע אבל ברשות המזיק שפטור אפי' בקרן אין ענין מקרא זה טעם לפטור אלא שפטור מכח שאומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך נזק.

הגה: ומה שפטור ברשות המזיק דוקא שנכנס שלא ברשות^פ אבל נכנס ברשות כגון פועלים הנכנסים לתבוע שכרן ונגחן שור של בעה"ב חייב.

חור"מ סימן שפט סעיף יא

עין משפט ד.ה.

יא. יב. הזיקה ברשות הרבים^צ או ברשות שאינה של שניהם^ק לא למזיק ולא לניזק או בחצר של שניהם והרי היא מיוחדת להניח בה פירות^ר

ל. במשנה וגמ' שם י"ג ע"ב.

מ. היינו שלא ברשות, דאם ברשות לא שייך לומר לו אילו לא נכנסת לא הוזקת וכמו שמסיים הרמ"א.

נ. מברייטא שם י"ד ע"א.

ס. ובגמ' כ"א ע"ב דרשו פסוק זה בהיזק רגל ע"י הליכתו והיינו "ושילח" - "וביער" היינו היזק דשן שביערו ע"י אכילתו.

ע. פי' כגון בחצר של שניהם או בר"ה וה"ה בחצר שאינה של שניהם כמ"ש בסעיף אח"כ. וכתב בבאר הגולה דלא עלה על דעת הרמב"ם להביא ראיה לפטור מהפסוק, אלא הוא ענין בפני עצמו והקדמה לדין הסמוך ובזה סרה תמיהת הרמ"א שכתב צ"ע, וכן יישב בסמ"ע ס"ק ט'.

פ. טור בשם הרא"ש מסוגיא דגמ' ל"ג ע"א כיון דבזמן הזה פשוט שנכנסין הפועלים לבית בעה"ב לקבל שכרן, וגם לא מצוי לאדם מעות בכיסו בשוק.

צ. במשנה י"ט ע"ב.

ק. מגמ' י"ד ע"א.

ר. במחלוקת אמוראים שם י"ג ע"ב.

ולחכמים לה בהמה כגון בקעה, או שהיא של שניהם להכניס לה בהמה ואין אחד מהם רשאי להכניס בה פירות, אם הזיקה כדרכה בשן ורגל הרי זה פטור משום שיש לה רשות להלך שם^ש, ודרך הבהמה להלך ולאכול כדרכה ולשבר בדרך הילוכה.

ואם נגחה או נגפה או רבצה או בעטה או נשכה אם היא תמה משלם חצי נזק, ואם מועדת נזק שלם.

עין משפט ו.

ח"מ סימן שפט סעיף יב

יג. היתה החצר של שניהם מיוחדת רק לפירות^ה והכניס אחד מהם בהמה לשם והזיקה חייב אפי' על שן ורגל.

עין משפט ז.

ח"מ סימן שפט סעיף יא

עיין לעיל עין משפט ד.ה.

עין משפט ז.

ח"מ סימן שפט סעיף יט

כ. שור האמור בתורה הוא שנגח בקרן^א ואין דרכו בכך אלא בדרך מקרה ואין לו הנאה בהזיקו, וכל הדומה לו דינו כמותו, כגון נגפה בגופה או נשכה או בעטה או רבצה על הכלים ושברה אותם, וכן אם אכלה כסות או כלים^ב דינה כקרן. ואינו משלם אלא חצי נזק בין ברשות הניזק^ג בין ברשות הרבים וישנם דברים שהזיקה בפה או ברגלה ודינם כקרן כמו שיתבאר בסי' ש"צ.

ש. היינו שאם באה בהמת אחרים שאינה מאחד השותפין והזיקה שם בשן ורגל הרי היא כאילו הזיקה בחצר הניזק לגמרי וחייב שלגבי אחרים ברשות הניזק הוא, וכמבואר בדף מ"ו ע"א וכתבו הרמ"א בסעיף ט"ו.

ת. כאוקימתא דרב יוסף בדף י"ד ע"א דאמר בחצר השותפין חייב.

א. בב"ק ב' ע"ב. ולא שנא קרן מחוברת לא שנא תלושה ואחזה אותה בשיניה ונגחה בה, מגמ' שם.

ב. ואע"ג דשן היא מועד מעיקרא, הנ"מ בדבר שדרכו לאכול אבל כסות וכה"ג שאין דרכם לאכול הוי משונה וקרן הוא. סמ"ע ס"ק כ'.

ג. שם בגמ' י"ד ע"א וכו'.

עין משפט ט.

ח"מ סימן שפט סעיף יג.יד

יג. יד. ה"ה אם היתה החצר שלהם מיוחדת לבהמה בלבד, ולאחד מהם היה רשות להכניס לה פירות והזיקה פירותיו חייב^ז אף על השן ורגל.

יד. טו. אם החצר של שניהם ולאחד מהם הוא לפירות ולא לשוורים, ולשני החצר לשוורים ולא לפירות, והזיקה בהמתו של אותו שמיוחדת לו לשוורים לאותו שמיוחדת לו לפירות, בשן ורגל את פירותיו חייב דלגביהם הו"ל חצר הניזק^ה, ובקרן פטור לשור שותפו דלגבי ידיה הו"ל חצר המזיק^י שפטור, ואם הזיקה בהמתו של אותו שמיוחדת לו לפירות לזה שמיוחדת לו לשוורים אם בקרן לשורו חייב דלגבי המזיק ע"י קרן השור הוה ליה בחצר הניזק^ז ואם בשן ורגל שאכלה פירותיו לזה שמיוחדת לו לשוורים פטור דלגביהם הוה חצר המזיק^ח.

דף יד:

עין משפט א.

ח"מ סימן שפט סעיף יז

יד. יח. חצר שהוא של שניהם לשוורים, ולאחד מהם גם לשאר דברים, והזיק השור את הטלית והטלית הזיקה ג"כ לשור אין אומרים יצאו זה

ד. אף דיש למזיק רשות להכניס שם שורו מ"מ כיון שניתן לניזק הרשות בלבד להכניס שם פירותיו, חצר הניזק קרינן ביה לענין הזיקה פירות בשן ורגל. סמ"ע ס"ק י"ב.

ה. פירוש לגבי שן ורגל כיון שיש לו רשות להכניס פירותיו הו"ל רשות הניזק, אע"פ ששור המזיק נכנס ברשות לשם קרינן ביה רשות הניזק כיון שמיוחדת רק לפירות הניזק.

ו. שהרי ברשות הכניס שווריו ומיוחדת רק לו לשוורים.

ז. כי בעל הפירות אין לו רשות להכניס לשם שוורים ואם הכניסם והזיקו בקרן הוה נכנסו לרשות הניזק והזיקו דחייב.

ח. כי לניזק אין לו רשות להכניס שם פירות והוה כהכניסם לרשות המזיק ופטור, ודע דכל שן ורגל בפירות, וכל קרן בבהמה בכל סעיף זה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

בזה ט שהרי לשנים ישנה רשות לזה שור ולזה גם טלית, אלא שמין הנזקין בבי"ד וכל מי שהזיק יותר ישלם לחבירו.

ח"מ סימן תיט סעיף א

עין משפט ב.

א. כשב"ד נזקקין לגבות לניזק מנכסי המזיק גובין מהמטלטלין תחלה^א, ואם לא היו מטלטלין כלל או שלא מספיקים כנגד הנזק גובין מהקרקע המעולה שבנכסיו של המזיק. וכל זמן שיש מטלטלין אפי' טובין אין נזקקין לקרקע, ואפי' יש למזיק כסף מזומן יכול לפורעו במטלטלין^ב ושמין אותם כמו שהניזק יכול למוכרם מיד ובמקומו.

א. ב. כשמשלם מהקרקע אפי' היתה הזיבורית של המזיק טובה כעידית של הנזק, אינו מקבל ממנו כזו, אלא מגבין לו מעידית שבנכסי המזיק^ל.

ט. כפירוש הרא"ש בפסקיו הברייטא פרה שהזיקה טלית, וטלית שהזיקה פרה בב"ק י"ד ע"ב. ופי' הדבר שלא נאמר כיון ששניהם שווים בכניסתם לשם היה לו לכל אחד לשמור את שלו שלא יהיה ניזק ושלא יזק, ולא יזקקו ב"ד להם, קמ"ל שנזקקין להם ושמין הנזקין וכל מי שהזיק יותר ישלם לחבירו. סמ"ע ס"ק י"ח.

י. הרמב"ם בפ"ח מנזקי ממון וכתב ה"ה מבואר בסוגיא דשוח כסף ככסף בדף י"ד ע"ב וכן במחלוקת האמוראים בדף ז' ע"ב. ופסק כרב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע שם, וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפסקיו.

וכתב הסמ"ע דמסתמא ניחא למזיק לשלם במטלטלין מבקרקעות ואף אם אין המזיק לפנינו גובין לו ממטלטלין, אבל ודאי אם המזיק לפנינו וגילה דעתו דניחא ליה יותר לשלם בקרקעות והניזק רוצה דוקא מטלטלין יד המזיק על העליונה, ולא דמי למלוה ולוה, אבל הש"ך בס"ק א' השיג עליו דאין סברא לחלק בענין זה בין בע"ח למזיק, וכתב דכן דעת הרבה פוסקים וכן עיקר דיד הנזק על העליונה.

ומהרש"ל בפ"ק דבב"ק סי' ט"ז פסק דנזקין גובין ממשועבדים אף שלא עמד בדין עדיין דיש קול וכן משמע בתוס' בדף י"ד ע"ב לפר"ת למאי דס"ל שעבודא דאורייתא, וכ"כ רי"ו והסמ"ע בסי' קי"ח סעיף ג' מיהו יש חולקין. ש"ך ס"ק א'.

ב. ויכול לתת לו בפחות שבמטלטלין, משא"כ בבע"ח בסי' ק"ח דאם יש לו מעות מחוייב לתת לו מעות וכן עיקר, מיהו היכא שהמזיק רוצה לסלקו במעות ודאי אין צריך ליתן לו מטלטלין או קרקעות שלו ופשוט הוא. ש"ך ס"ק ג'.

ל. דכתיב "מיטב שדהו ישלם" ודרשין של זה המשלם דהיינו המזיק.

עין משפט ג.

חור"מ סימן רכז סעיף כט

כט ל. אלו דברים שאין בהם אונאה, העבדים הקרקעות^מ, השטרות, וההקדשות^נ, אפי' מכר שוה אלף בדינר או דינר באלף.

הגה: וי"א דדוקא עד מחצית אבל יותר^ס ממחצית כגון שמכר לו אחד ביותר משווי שניים הוי אונאה^ע.

עין משפט ד.

חור"מ סימן קצו סעיף א

א. א. עבד כנעני דינו כקרקע^פ לקניה ונקנה בשטר בכסף או בחזקה ובקנין סודר.

הגה: ונקנה גם במשיכה^צ כגון בתקפו והביאו אליו.

חור"מ סימן קצח סעיף א

א. א. דבר תורה מעות קונות^ק, אבל חכמים תיקנו שלא יקנו^ר המטלטלין

מ. ממשנה שם נ"ו ע"א.

נ. ודוקא הקדש בדק הבית, אבל הקדש עניים דינו כחולין ויש בו אונאה. סמ"ע ס"ק מ"ט.
ס. טור בשם ר"ת בכתובות צ"ח ע"א ד"ה אלמנה, ובב"ק י"ד ע"ב ד"ה דבר, והרא"ש בב"מ נ"ז ע"א פ"ד סי' כ"א. והסמ"ע בס"ק נ' כתב דהרבה פוסקים סוברים דבמחצית עצמו יש בו אונאה.

ע. ובטור כתב דהמקח בטל אפי' בפלגא, ואונאה שכתב הרמ"א ג"כ כוונתו לביטול המקח. סמ"ע ס"ק נ"ב, אך לדעת מר"ן השו"ע אין אונאה ולא ביטול מקח אפי' ביותר ממחצית בקרקעות והדומים להם.

פ. ממשנה בקידושין כ"ב ע"ב שהוקש לקרקע. ונקנה בקנין סודר מבריתא שם. ובמקום שכותבים שטר אינו נקנה בכסף כמו בקרקע וכמבואר בתוס' בקמא ק' ד"ה דמי אם לא שמוכרו מפני רעתו, כ"כ בפעמוני זהב.
צ. מבריתא שם אמר שמואל.

ק. מימרא דר"י בב"מ מ"ז ע"ב. דכתיב (ויקרא כ"ז-י"ט) "ונתן הכסף וקם לו" כ"כ רש"י במציעא מ"ו ע"ב ד"ה סברי אבל הנ"י שם כתב דאין למדין הדיוט מהקדש, אלא סברא הוא, כיון דרוב הקנינים נעשים בכסף. סמ"ע ס"ק א'.

ר. כתב בסמ"ע ס"ק ג' שנראה לו דאם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח לפני שמשך או הגביה החפץ המקודשת והטעם דלחומרא לא עקרו דבר תורה בתקנתו. אבל אם קיבל מי שפרע ודאי שאינה מקודשת. נתיבות ס"ק ג'. ועיין בס"י קע"ו סעיף א'. ובש"ך ס"ק א'.

ואם המטלטלין היו תחת ידי הנפקד ואמר המפקיד לנפקד תנם לפלוני, והלוקח נתן מעות

אלא בהגבהה או במשיכה לדבר שאין דרכו להגביהו. וכיון שמשך או הגביה קנה אע"פ שעדיין לא נתן המעות.

עין משפט ה.ו.

ח"מ סימן תיט פעיף ג

ג. ד. מת המזיק קודם שיפרע נזקו, מגבין לניזק מהמטלטלין של היתומים^ש, ואם לא הניח מטלטלין מגבין לו מזיבורית^ת שבקרקעותיו, דכל הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע מהם אלא מזיבורית.

עין משפט ז.

ח"מ סימן א פעיף א

א. בזמן הזה^א דנים הודאות, הלואות, כתובות, ירושות, מתנות ומזיק

למוכר בזה הוי תן כזכי, וכיון שהמוכר אסור לחזור בו מדין מי שפרע הוי כחוב דאמרינן ביה תן כזכי, ואין המוכר יכול לחזור בו כמבואר בסי' רל"ה סעיף כ"ג ואם היה גם בפני הלוקח גם הלוקח אינו יכול לחזור בו. נתיבות ס"ק ב'.

ש. כ"כ הרי"ף דאחרי תקנת הגאונים לגבות גם ממטלטלין בבע"ח ובכתובת אשה ה"ה בנזיקין מהיתומים, וכ"כ הרמב"ם שם בפ"ח הלכה י"א. אבל רבינו אפרים השיג על הרי"ף וכתב דנזיקין מילתא דלא שכיחא היא ותיקנו הגאונים רק בבע"ח משום שלא תנעול דלת, ובאשה משום פריה ורביה, אבל בנזיקין לא תיקון. וכתב הרא"ש דבדורות הללו מטלטלי כמקרקעי לכל דבר ומשועבדים מדינא, ומ"מ כתב הש"ך דדעת הפוסקים כהרי"ף והרמב"ם והמחבר דגם נזיקין האידנא גובין ממטלטלין דיתמי.

ואפי' יש ליתומים קרקע וזה בסתם אבל אם היתומים רוצים לסלקו בקרקע הרשות בידם דבכה"ג לא תיקנו הגאונים, וכמ"ש בסי' ק"ז לגבי בע"ח וכ"ש כאן. ש"ך ס"ק ו'.

ת. מחלוקת האמוראים בגיטין נ' ע"א ופסק כרב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני ומשמע דבין מיתומים קטנים או גדולים מגבין מהם רק זיבורית, אבל הרשב"א בשם ה"ר יונה כתב דוקא מיתומים קטנים אבל מגדולים מגבין מהם מן העידית. והסמ"ע תמה דמר"ן המחבר סתם כאן דלא כהרשב"א ובסי' ק"ח סעיף כ"א פסק כהרשב"א לחלק בין גדולים לקטנים ונשאר בצ"ע ע"ש.

א. כתוב בתורה "אלה המשפטים" אשר תשים לפניהם ודרשו חז"ל לפני אלהים הכתובים בפרשה דהיינו סמוכים, ואנו היום הדיוטות ע"כ אין דנים בזה"ז מן התורה אלא מכח שליחותם של הראשונים, ואין עושין שליחותם אלא בדבר ששכיח ויש בו חסרון כס. והוא מגיטין פ"ח ע"ב, וקמא פ"ד ע"ב, וסנהדרין דף ג' ע"א, והודאות והלוואות היינו שמעידים שבפנינו הודה לו, או שמעידים שבפנינו הלואה לו, וה"ה בלא עדים לענין להשביעו שבועת היסט.

ובספר שער המשפט נסתפק אם קבלו עליהם דיינים לדון להם דינים אלו שאין דנים אותם בזמן הזה אי מהני הקבלה, כמו שמהני קיבלו עליהם קרוב או פסול כמובא בסימן כ"ב או שיש לחלק, וסיים וצ"ע לדינא.

- ממון חבירו, שהם דבר המצוי, ^ב ויש בו חיסרון כיס.
- אין דנים דיני קנסות וכן דין חצי נזק דקנסא הוא, אבל חצי נזק צרורות שזה ממון דנים.
- א. ב. דבר שאינו מצוי כגון חבלה של ^ג בהמה בחברתה, או מצוי אך אין בו חיסרון כיס כגון תשלומי כפל וארבעה וחמשה וקנסות, אין דנים.
- א. ג. היזק דאש ובור י"א ^ד דאין דנים וי"א שדנים.

ועוד הסתפק אם חייב המזיק בדיני קנסות לצאת י"ש או לא, ועיין בקצות בס"ק ז' דלא חייבו לצאת י"ש, דהדבר תלוי "באשר ירשיעון אלהים". אך בנתיבות בחידושים סי' ל"ח ס"ק ב' משמע דחייב לצאת י"ש, וכתב דאף דלא דנים מהני תפיסה ע"ש.

^ב. כל זה בממון דבעינן חיסרון כיס אבל בשאר דברים הכל תלוי במצוי, וע"כ כופין על הגט בזה"ז מדין מצוי. וקבלת גירות כתב הסמ"ע דזה לא שכיח, וא"כ צ"ע איך דנים היום בקבלת גירות, וכתב אולי משום שזה דברים גדולים דנים כמש"כ הר"ן ע"ש, אך היום זה ודאי יותר שכיח ודנים, ועיין ברמב"ן ורשב"א דהעירו וכי אלימי בי"ד היום להתירו בבת ישראל, והודאות והלוואות שאני דהפקר בי"ד הפקר, וגט שאני דכל מקדש אדעתא דרבנן מקדש.

^ג. היינו ע"י קרן, אבל בהיזק דשן ורגל מצוי הוא ודנים.

^ד. לדעת הש"ך אין דנים שזה לא מצוי, אבל לדעת הקצות בס"ק ב' דנים בזה"ז גם אם ובור דלא בעינן מומחין בהם, וכמו שכתבו בתוס', ובספר פעמוני זהב להמלאך רפאל אנקאוה כתב להוכיח דלדעת מר"ן השו"ע בסי' תי' סעיף ל"ז דדנים.